

יצירת זני מכלוא של פלפל בערבה, חצבה 86-87

חן שיפריס - המח' לגנטיקה, מרכז וולקני.

מבוא

הזנים המסחריים בערבה הינם עדיין זני הפרייה חופשית. זנים אלו הראו בעבר יכולת תחרות בחו"ל ונתנו הכנסה יפה לחקלאים. בשנים האחרונות הופיעו בעיות פיסיולוגיות ופתולוגיות חדשות אשר טבען הוברר באופן חלקי.

"התמוטטות" צמחים ופרי הביאה לשינוי הטכנולוגיה של הגידול. התמוטטות אחרת, הקשורה כנראה חלקית להדבקה ויראלית, אירעה בצופר. כתמים פיזיולוגיים בפרי הירוק והאדום הופיעו בעיקר בקטיפ הראשון וכן נמצאה תופעה חדשה של פרי אדום בהיר במקום האדום חזק המוכר בעבר. תופעות אלו נתגלו בזן "מאור" ובזני הפרייה חופשית נוספים. תנאי הקרקע המשתנים משנה לשנה בערבה בעקבות הטכנולוגיה המיושמת כיום פועלים, כנראה, בכיוון התופעה של "התעייפות הקרקע". לתופעה זו סיבות שונות כגון חוסר מחזור זרעים וכתוצאה מכך עצמת ההשפעה על הזנים השונים אינה ידועה וקשה לחזותה. תנאי אקלים משתנים מדי שנה והקפדה חלקית על סניטציה נגד וירוסים, תורמים אף הם לביטוי הזנים השונים.

צורת הגידול המקובלת נועדה ל-2-3 קטיפים או לקטיפ יחיד לפי שיקולי המגדל. צמח בעל עומס פרי לקטיפ יחיד או שני קטיפים נמצא "בעומס פיזיולוגי" או עמדת חולשה יחסית לגידול בתנאי קיץ ממושך בהם ניתן לחלק את הניבה למספר רב של קטיפים. זני הערבה הושבחו במיוחד לריכוז היבול בעונה קצרה יחסית. זאת ועוד, היבול הרווחי בערבה מתקבל מפרי אדום המחייב אחזקה נמשכת של אותו עומס פיזיולוגי, כחודש מעבר לקטיפ הירוק. בשנים האחרונות נבדקים זני מכלוא, בעיקר מהולנד, כאלטרנטיבה לזנים המקומיים שהם זני הפרייה חופשית.

זני מכלוא עשויים, בעקבות ההטרוזיס הצפוי בהם, להצטיין יחסית לזני ההפרייה החפשית. אפשר ובזנים אלו טמון הומאסטזיס אשר יאפשר יציבות הניבה לאורך שנים ובמגוון תנאים משתנים (לאחרונה עוסקים בערבה בהארכת עונת הגידול, ניבה ממושכת - מבתי-צמיחה).

כיום זני המכלוא יקרים פי כ-100 מהזנים המקומיים, אך בידינו אמצעים להוזלת הייצור ובעיקר ע"י התכונה - עקרות זכרית.

חומרים, שיטות ותוצאות

לשם הצלחת זני מכלוא יש צורך שזוגות ההורים המשתתפים בהכלאות יצטינו בכושר צירוף מיוחד המתייחס לתכונות הרצויות (יבול, איכות וכו').

לשם כך נערכו הכלאות בין מגוון רחב של הורים העשויים לתת המוצר המבוקש. ההורים אשר שימשו בעבודה זו, חלקם עמידים לוירוס P.V.C., בעלי פרי מטיפוס "בל", טיפוס "ענק" וטיפוסי ביניים, כמו כן בעלי עובי דופן שונה, עצמת צבע שונה ביניהם זהובי פרי. ההורים הנ"ל נבדלים גם בצורת הצימוח, חלקם קצרים יחסית ומרכזי יבול ואחרים "מטפסים" המתאימים יותר לבתי צמיחה בשל חלוקת הניבה לאורך זמן. חלק מהמכלואים נוצרו ע"י הפריית "אמהות" בעלות עקרות זכרית גנטית.

בסתיו 1986 נבחנו בחלקת הניסיונות של ד. מיכאלי בחצבה מגוון הורים ומכלואים. הורים אחידים המצטיינים בתכונות רצויות ועמידות לוירוס P.V.C. נבחרו לצורך המשך ההכלאות. מיכלואים אשר נוצרו בעזרת תכונת העקרות הזכרית הוכיחו כי לתכונה זו אין השפעה שלילית על ביצוע המכלואים. נתונים דומים התקבלו לאחרונה גם בבקעה - במשואה. נתונים אלו מעודדים לקדם נושא המכלואים בהיקף רחב בסתיו 1987.